

Mythologia, Francfort, 1581 - II, 10 : De Pluto

Auteur(s) : Conti, Natale

Collection Mythologia, Francfort, 1581 - Livre X

Ce document a pour résumé :

[Mythologia, Francfort, 1581 - X \[19\] : De Pluto](#)

Collection Mythologia, Venise, 1567 - Livre II

Ce document est une version augmentée de :

[Mythologia, Venise, 1567 - II, 10 : De Pluto](#)

Collection Mythologie, Paris, 1627 - Livre II

[Mythologie, Paris, 1627 - II, 11 : De Plute](#) est une transformation de ce document

Collection Mythologie, Lyon, 1612 - Livre II

[Mythologie, Lyon, 1612 - II, 10 : De Plute](#) est une traduction de ce document

Informations sur la notice

Auteurs de la notice Équipe Mythologia

Mentions légales

- Fiche : Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle). Licence Creative Commons Attribution - Partage à l'Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Images : Münchener DigitalisierungsZentrum (MDZ).

Citer cette page

Conti, Natale, *Mythologia* Francfort, 1581 - II, 10 : De Pluto, 1581

Projet Mythologia (CRIMEL, URCA ; IUF) ; projet EMAN, Thalim (CNRS-ENS-Sorbonne Nouvelle)

Consulté le 03/02/2026 sur la plate-forme EMAN :

<https://eman-archives.org/Mythologia/items/show/5914>

Copier

Présentation du document

Publication Francfort, André Wechel, 1581

Exemplaire Regensburg (Allemagne), Staatliche Bibliothek, 999/Hist.pol.1307

Formatin-8

Langue(s)

- Grec ancien
- Latin

Paginationp. 181-187

Des dieux, des monstres et des humains

Entités mythologiques, historiques et religieuses [Plute](#)

Notice créée par [Équipe Mythologia](#) Notice créée le 28/12/2018 Dernière modification le 25/11/2024

vehebatur Pluto, cum sine sceleribus nemo profus brevi ditescere possit. quidam putarunt Plutonium esse dictum regem mortuorum, quia primus ille inuenerit sepulturas & exequias, cum prius cadauera sine ullo cultu passim ut contingebat sepelirentur, aut etiam inhumata feris relinquerentur. atque de Plutone satis, nunc de Pluto pertractemus.

De Pluto. CAP. X.

PLUTONEM sapientes antiqui vim ac naturam esse terrae crediderunt, quamuis illi diuitiarum etiam nonnulli tribuerint imperium. At Pluto nemo est quin omnibus suffragis distribuendarum diuitiarum munus concessum esse sciat: quem Cerere & Iasione natum commemorauit Hesiodus in Theogonia:

ἀμύτηρ μὲν πλῦτον ἠγάτατο διαΐαων
 ἰασίω ἢ κωὶ μνηστ' ἰρατῆ φιλότητι.

*Alma Ceres Plutum reperit coniuncta in amore
 Iasio Herus Cretes in diuite regno.*

Theocritus in tertia Aegloga significasse videtur dormientem Iasionem fuisse à Cerere adamatum, cum illum inter eos commemorauerit, qui dormientes à Deabus adamati fuerunt, ut est in his:

ζαλατοῦτε μὲν ἰμὲν ὁ τὸν ἀτραπὸν ὕπνου ἰαύων
 εἰ τὸν μῖαον, ζαλῶ δὲ φίλα γούνα ἰασίοντα.

*Epithymia velim scriptum posse profundo
 somno iustitiam, sum simul amulius Iasioni.*

Hunc Deum caecum esse tradiderunt, & cuiusmodi ab Aristophane in comœdia introducitur, quod passus est à Ioue propter inuidiam: cum antea, dum acutissime videret, ad viros bonos tantum accederet, multi que flagitiosi homines rerum necessariatum inopia perirent, ut ex his carminibus indicatur,

ὁ τῆς μετέτ' ἰδρασκὸν ἀσθρῶ πρὸς φθιτῶν.
 ἰγὼ γὰρ ὦν μεράκιον ἠπέλησ' ὅτι
 ὡς τέτ' ἀκαίετ' κχι σοφῦς κχι κερμίε
 μότες χαλιόμιλιν ὁ δὲ μ' ἰπέισσι τυφλόν,
 ἠπ μὴ διαγιγνώσκουμι τέτων μηδ' ἰσα.
 ἔτσι ἰκῆνοι τοῖσι χερσῶσι φθιτῆ.

*Hu Iupiter me affecit inuidens viri.
 Puer mimatus ipse quod sum, me fore
 Solis bonis, solis viri prudentibus*

*Domeficum: tunc ille me caecum facit,
Ne quem bonum, ne quem malum dignoscere[m].
Sic u bonis, sic inuidet prudentibus.*

Hunc eundem Deorum omnium timidissimum finxerunt antiqui, sicuti testatus est Euripides in Phœnissis;

δφλόν δ' ὁ πλεῖστος καὶ φιλόψυχον κακόν.

Plutus timidus, vita suaq[ue] amans malum.

Quare ad hoc festiuè allusit is poeta qui inquit;
*Nocte iter ingressus gladium contumq[ue], timebis,
Aut mota ad lunam trepidabis arundinis umbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.*

Quidam omnium Deorum maximè perniciosum esse crediderunt, in quem etiam Timocreon Rhodius epicus poeta scoliū siue coniuuale carmen conscripsit, cuius est initium:

ὦ φίλιε ὦ τυφλὲ πλεῖτε μήτ' ἐν γῆ, μήτ' ἐν θαλάττῃ,

μήτ' ἐν ἠπειρῷ φανήμισαι ποτὶ,

ἀλλὰ τάρταρον τι γαίην κ' ἀχίροισα.

διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἐν ἀνθρώποις κακῶ.

Debetis cæce Plute neque in terra, neque in mari,

Neque in continente apparuisse unquam,

Sed tartarum habitare, atque Acheronta.

Per te enim omnia inter homines mala.

Hunc Deum esse minimè cæcum existimauit Theocritus cum dicat: τυφλός δ' ἐκ αὐτῶς ὁ πλεῖστος: cæcus nō ipse Plutus.

Sic etiam Plato primo de Legibus scribit Plutum non solum non esse cæcum, sed etiam acutissimè cernere; τί τωρτον δὲ δὴ πλεῖστος, ἢ τυφλός, ἀλλ' ἐξὸ βλέπων ἀπὸ ἅμ' ἕπιτω φρονήσῃ.

Quartum autem Plutus, non cæcus, sed acutè videns qua prudentia sunt adiuncta. Hic Plutus Deus esse creditus est à nonnullis, maioriq[ue] honore cultus, quàm Dij cæteri: vt scripsit Theognis;

ἔσσι μάτην ὦ πλεῖτε βροτοὶ τιμῶσι μάλιστα.

ἢ γὰρ βραδύως τῶν κεκόττα φέρει.

Num merito caluere uis te maximè Plute?

Nequitia facile est pondera ferre tibi. Et alibi;

πλεῖτε θεῶν καλίστη καὶ ἰμπερίετα πάντων,

ταῦ σι καὶ κακῶς ὄν, γίγνεται ἐν δόλοσ ἀνθρ.

Optime cunctarum Plute & dulcissime rerum,

Vel prauis, tecum uir bonus esse ferar.

Non

Non tamen inuito inuitus est monstrum Paupertas, nisi voluntaria sit, quae ad infimum vergat, in quam nos his Graecis carminibus aliquando lusimus.

Η πνία σινεμασσι δελήμονας ἀνδρας
 Α' θαρᾶτων πάντων ἀλγυδίασσι θιά.
 Α' χος ἀπ' δαίμων, πρηνῶν, ὁαμίασσι γυγαθῶν.
 Ἄρσινά δ' ἔπαμτα, εἰ δὲ γυγαθῶν λίγυσι.
 Οὐδὲ μιν ἔδῃ βροτῶν, ἐδ' οὐλόγῳ ἰσιν ἰσικός
 Τυτοτίρας, πᾶσαι καὶ κακότητι φέρη.
 Τυρτάρῳ ἐν φιλέτῃσι μετῶσσι μιλάμπερος ἢ Νύξ
 ἢ ἔν τῆσι δελαίσι πῆμα κακῶ βροστοῖσι.
 Εἴχῃ τῆσι ἀσῶν δ' ἀκλήσιν πολλὸν ἀριθμὸν
 Μάισισι πρῶταισσι ὀκλαδὸν Α' φροσῶν.
 Α' ργῆ ἰδέσασσι τὸ βροφῶν, ὁ τρεῖσι φησὶ, ἢ δ' ἀτίετα μωσ'
 Α' λακχῆσσι Τρυφῆ μαζῶν ἰετο πέρι.
 Σπαργάνισσι δὲ Ἰ' αθυμῶν ὡς ἠκὸς ἀτέχῶν
 Ἰ' αμῶν ἢ κρυφῶν καὶ γὰρ ἴγασσι τότε.
 Εἴδ' ἄντι τῶσσι τῆσι φίλῶν καὶ θρηνησῶν ἰταίρῶν
 Α' τρυφῆσσι εἴχῶν αἰνῶ ἀπεμφομένῶν.
 Αἴχῶν, ἢ ρεμῆ ἰπᾶσσι αὐτῆσσι συμπαίεσσι βήτῶν
 Α' πορῆσσι τῆσσι κακῆ, Α' φιλίῶν τῆσσι κέρῶν.
 Οὐκ ἔστι γένεσι τῶσσι βροτῶν φοβηρῶν ἄλλῶν,
 Οὐδ' ἴχῶσσι μάμῶσσι τοῖσσι μαχαρῶσσι θείοισσι.
 Ἰὺτο γὰρ ἰκφύλῶσσι κατὰ τῶν μιχακῆσσι πῶσσι
 Α' μπερῶσσι, ἢ τρεμῶσσι βίνθῶσσι, ἢ ἢ ἀνίεσσι
 Οὐτῆσσι θῶσσι μῆσσι τῶσσι, ἢ κατὰ πᾶσσι ἰπτορῶσσι.
 Οὐτῆσσι πᾶσσι κατὰ γῶσσι, ἢ τῶσσι τ' ἄλλῶσσι ἀπῶν,
 Ὅσσι τῆσσι πνίαςσσι δνοφῶσσι βλίμῶσσι, ἀθῶσσι καὶ γὰρ
 πρῶσσι τῶσσι ἰκφύλῶσσι ἰθῶσσι δ' ἰσῶσσι κακῶσσι.
 Αἴλλῶσσι, καὶ δ' ὀσποσσι μωσσι, ἀτῶσσι δ' ἢ, πᾶσσι γέλοισσι,
 καθῶσσι, ἀπῶσσι ἢ πᾶσσι πᾶσσι πνίασσι.
 Α' φροσῶσσι δ' ὀσποσσι, καὶ ἀλήτῶσσι, πῶσσι ἰσῶσσι, ἀπῶσσι,
 Α' ἰσῶσσι, ἀγροῦσσι μωσσι, πᾶσσι γῶσσι ὡσσι τῶσσι.
 Πᾶσσι ἀτυχῶσσι βῶσσι τῶσσι πᾶσσι τῶσσι τῶσσι
 ἢ πᾶσσι ἀνθρώπωνσσι ἀκρυδῶσσι βίον.
 Εἴπῶσσι ἀρχῶσσι μωσσι ὅσσι ἀνθῶσσι γῶσσι ὡσσι,
 ἢ δ' ὅσσι μωσσι κερῶσσι ἢ καλ' ὀπῶσσι φέρῶσσι,
 Τῶσσι πᾶσσι κακῆσσι πνίασσι ἰσῶσσι, τῶσσι βῶσσι βῶσσι,
 Τῶσσι ἀλλῶσσι, αὐτῶσσι γὰρ τῶσσι καὶ ἀριθμῶσσι ἴσσι.

Ἦν ἀριθμῶσθαι νικητῶν μίτρος, ἢ χαλᾶζει,
 αἰνῶν δὲ ἀποθραύει μὲν ὄκκ' ἀνίμας.
 Οὔτις εὖσρα διδῆει πινυχοῦ χάρις, ὅστις ἀποίσα.
 Οὔτε πίσις ζώων ἐν λέγῳ, οὔτε θανῶν.
 Οὔ ποτὲ τις πένιας σκοπελὸν κακὸν ἤπειτ' ἀπῆμων.
 Οὐ μὲ τὸν πλῆτον γόν χαρίντα θεόν.
 Τῶν ἰκατόν τευῶν βροφῆ δέκα μὴ τε θάλασσα,
 μὴ τε προσφάσῃ πολάκις ἰχθυόσῃ.
 Τῶν χιλίων χίλιοι κηκοδ αἰμαρῆσι πίσηται.
 Ἐχθισαν πένια γίνετο πῆμα βροτοῖς.
 Ἐστὶ τίλοις πένιας ὀλοώτεροι ἐδὲν ἰδίῳ,
 πλην τῆς Ἀδίκιας, ἢ μάλα δὴ κακίω.

*Improba Pauperes nocuit mortalibus una
 Plus superis cunctis, fama, grauisq; Dea.
 Vestibus & gaudet laceris, & pallida semper
 Ora fame est: nec mas, famina & illa nec est:
 Non est illa hominis similis, non illa animanti.
 Hoc monstrum secum tristia cuncta tulit.
 Tartarus hanc genuit Noctis coniunctus, at illa
 Pana viri facta est, exitiumq; graue.
 Sordida nutricum fuit illi copia multa:
 Nam fuit obstetrix improba Stultitia,
 Segnitates cepit, quam nutrit inde puellam:
 Discriminumq; dedit vbera Delicium.
 Vilibus arte carens inuoluit Inertia pannis
 Frigor a per bruma: hoc tempore nata fuit.
 Se comitem querulam mox illi iunxit Egestas,
 Cui Pauor & Lullus charus amicus erat.
 Hinc Solitudo atque Pudor colludere sueti:
 Et mala Formido, nulla & Amicitia.
 Nec magis horrendum monstrum mortalibus ortum est,
 Inuisum superis caliculisve magis.
 Hoc fugiens per manseriferum mare nauita Ventos
 Mercator spernit, nec maris alta timet:
 Nec tanti superum facit, has cum peieret, iram,
 Non qua fert tellus, qua que pericla mare,
 Quanti Pauperie aspectum toruunt, inde malorum
 Anfugere hortatur plurima turb a procul.
 Iure quidem: infelix, seruus, ridendus, inerti que*

Est

Est pauper, pudor huic excidit atque fides.
Insomnis, demens, querulus, mendicus, & erro est,
Implacidus, ludum stantis in orbe Dea.
Pauperies est una mali certissima sedes,
Vita superposita est qua lacrymosa virum.
Quot floresverno nascuntur tempore, & quot
Vtilis autumnus dulcia pomatulit;
Tot mala Pauperiem, tot pone impura sequuntur,
Tot delira, qui hac dinumerare queat?
Sed citius quando conuellunt robor a ventis,
Percipias numerum grandinis atque niui.
Pramia seruato donat pro paupere nemo.
Vivat, & vel pereat nulla inopis ratio est.
Pauperia illa sus scopulum nemo attigit unquam;
Testificor Pluti numina magna Dei.
Nauibus è centum hand sorbet Neptunus & unda
Sape decem, reliqua marmorata tuta secant:
Sint inopes si mille, & i debis mille misellos.
Pauperies cunctis denique dira luct.
Qua pestis non ulla viri nocet acrius urgens.
Est peior multo sedtamen improbitas.

Hunc Deum, quem alii potentissimum putarunt, quidam crediderunt imbecillum ac debilem esse, quia sine virtute non posset homines ad honores extollere, aut elatos retinere. quare scire dictum est,

εὐτ' ἀρετῆς ἀτερ ὄλβος ἰπίσταται ἀνδρῶν ἀσέβων,
εὐτ' ἀρετῆ ἀφίπυς.

Tollere mortales nequeunt virtute carentes
Diuitia, aut inopem virtus.

Nam utraque conspirent necesse est ad mortalium felicitatem. Filiam habuit Euribeam, de qua meminit Apollodorus lib. 2. Bybliothece. Sed insulsus est omnino qui Plutum aut fuisse Deum, aut fuisse aliquid omnino putarit: quoniam antiqui singulis animorum motibus proprios Deos prefecerunt, ne quid diuina providentia non gubernari crederetur.

¶ Nunc quid hæc significant perquiramus. Plutus è Cerere & Iasionem natus esse dicitur, quoniam opes è prædiorum prouentu, & ex agricolarum diligentia nascuntur. Est autem dictus Iasionem à τὴν τῶν ἰσθμῶν, siue à modendo, quia Ceres modetur inopix

mortalium. Quòd Plutus factus est cæcus à Ioue, quoniam viris bonis Iupiter inuideret. quid hoc tam scelestum & impium facinus significat? an potest bonitas diuina impuris fauere, ac bonos persequi? Cùm Iupiter sit fatum, & vis illa mentis diuinæ quæ res humanas gubernat, cùm modò huc, modò illuc facultates pro arcano & inexplicabili Dei iudicio transferat, arbitrati sunt nonnulli illud temere fieri, quare cæcum diuitiarum Deum esse dixerunt. Hoc autem ita accidit, quia diuitiarum possessio illis non solum concedebatur, qui vel ingenio, vel robore, vel aliquo virtutis genere præstarent cæteris, ac seruatum fuit apud antiquos, sicuti testatur Lucretius libro sexto,

Et pecudes, & agras diuisere, atque dedere

Pro facie cuiusque, & pro viribus, ingenioq̃.

Neque tamen præmium virtutibus oportuit proponi diuitias, cùm virtus per se expetenda sit à viris bonis. Nam qui propter præmium virtutis virtutem amplectitur, aut vitia relinquit propter metum pœnarum, is non est planè vir bonus: iure igitur Plutus factus est cæcus à Ioue. Hanc potèntissimum existimarunt ac nobilem, quia & virtuti diuitiæ vulgo adæquentur, cùm tamen vera nobilitas sola sit virtus; ac vulgus quod caret virtute, pro ea introduxit opes. Deinde cùm multitudo hominum creuisset, aucta que fuisset singulorum audacia & inertia, leges latæ sunt, prædia singulis assignata, & certis agrorum termini statuti. Inde rapinæ, latrocinia, rerum alienarum direptiones inceptæ. Cùm igitur alij pro comparandis opibus nulli labori parcerent, nullumque periculum deuitarent, quibus tamen repugnante fortuna nihil commodi accidebat, aliis contra omnia succederent feliciter, nunc cæcam fortunam, nunc cæcum diuitiarum Deum appellarunt. Atque ita ficta est fabula, quòd cùm Plutus antea fuisset perspicax, Iupiter viris bonis, ad quos prius solos accedebat, inuidit: & idcirco illum cæcum fecit, qui nullo postea delectu ad quosuis accedere coactus est. Vulgus enim mortalium ea quæ sunt, quorum certam causam non videant, non quidem diuina prouidentia gubernari, sed fortuito accidere arbitrantur. Tantus honor postea diuitiis accessit, vel quòd illæ non sine prudentia & industria parari cœperint, vel quòd multa commoda humanæ vitæ præberent, vt Plutus nullo Deorum fuerit

fuerit habitus inferior. Nunc verò virtus omnis, & scientia, & probitas sanctissimæ diuitiarum Maiestati cedere cogitur: maioremque honorem obtinet is, qui largiri potest cum libeat, quamuis sit amens, & sicarius, & latro, quam prudentissimus quisque, & integerrimus, & qui multa beneficia in omnes ciues suos contulerit.

NATALIS CO- MITIS MYTHO- LOGIÆ

LIBER TERTIVS.

Quam præclare dicta de inferis excogitata sint ab antiquis.

SAPIENTISSIMI & optimi sanè illi homines fuerunt, illustris. Campeggi, qui primi inter mortales hanc opinionem introduxerunt, quòd anima nostra immortalis existens, postquam fuerit ex his corporum vinculis soluta, ad severissimos iudices accedat, ibique pro meritis vel ingentia præmia, vel gravissima supplicia sortiatur. Nam si nulla esset veræ religionis, si nulla Christianæ veritatis cognitio, poterat tamen vel ratio ista ita homines ad probitatem informare, ut se potius præmiis dignos præberent, quam ut vitare supplicia conarentur: quam ipsam veritatem Iesus Christus postea clarius intelligere volentibus omnibus nationibus explicavit. Quid enim tam potest ab omnibus sceleribus animos hominum retrahere, quam si sibi persuaserint omnibus tum reddendam esse anteactæ vitæ rationem, cum neque mentiri, neque tergiversari licebit; sed omnia quæ fuerint nefariè in vita commissa, uniuersis gentibus conspicua, tanquam maculæ, aut putrescentes pustulæ in corpore apparebunt? Quæ leges ciuiles, quæ consuetudo ciuitatum, quæ seueritas iudiciorum tantum potest in animis hominum? His enim neglectis multa flagitia clam committi possunt, & nonnulli tormenta parui faciunt, & mortem, si res ita poscat, æquissimo animo perferunt. At ubi nequæ